

BIBSAM 2004-04-24
Uppsala universitet
Institutionen för Informationsvetenskap
Människa-dator interaktion
Else Nygren

Utvärdering av sökvägledning

Sammanfattning

En utvärdering har genomförts av fyra olika vägledningar för sökning av litteratur på Internet. Sökvägledningarna har tagits fram av olika högskolebibliotek i Sverige. Den tänkta målgruppen är studenter som är ovana vid att söka vetenskaplig litteratur på Internet.

En inledande bedömning av navigation och presentation visade att de olika sökvägledningarna hade sinsemellan olika utformning vad gäller såväl struktur och navigering som utseende och tilltal. För att utvärdera hur väl de olika sökvägledningarna fungerade för målgruppen genomfördes ett antal användartester i form av observationer.

För att studera användbarheten hos sökvägledningarna konstruerades ett antal sökuppgifter av olika typer. Sökuppgifterna genomfördes gruppvis så att två eller tre personer arbetade med sökuppgifterna tillsammans och diskuterade högt med varandra. 23 grupper utförde vardera cirka 10 sökuppgifter under cirka en halv timmes tid. De sammanlagt cirka 200 sökningarna dokumenterades med videoinspelning. Resultatet analyserades i termer av söktid, resultat och förekomst av problem.

Efter sökuppgifternas genomförande fick grupperna reflektera över sina erfarenheter av sökvägledningarna och kommentera detta i en enkät i form av en öppen fråga.

Resultatet visade att Lilla sökguiden fungerade bäst. Den har en mycket grund struktur och länkar till sökfunktioner ligger förhållandevis högt upp i strukturen. Den använder mycket korta texter.

Innehållsförteckning

1. Inledning
2. Mål
3. Urval av sökguider
4. Metod
5. Resultat
6. Diskussion
7. Sammanfattning

1. Inledning

Ett flertal olika vägledning har tagits fram av bibliotek vid olika universitet och högskolor i Sverige med liknande målsättning, nämligen att vara ett stöd till studenter som är nya i situationen att använda Internet för att söka litteratur för exempelvis forskning och examensarbeten och uppsatser. De olika sökvägledningarna är sinsemellan olika i form och uttryck. BIBSAM önskade därför en utvärdering av hur väl de olika utformningarna uppfyllde målgruppens behov och förväntningar. Som ett led i detta arbete utvaldes fyra av sökvägledningarna för en jämförande utvärdering. Utvärderingen har utförts under februari och mars 2004 vid institutionen för Informationsvetenskap vid Uppsala universitet.

2. Mål

Målet med denna utvärdering är att jämföra hur väl de olika sökvägledningarna stöder målgruppen i några typiska söksituationer och utifrån detta dra slutsatser om vilka egenskaper som en optimal sökvägledning bör ha.

3. Urval av sökguider

Val av sökguider för utvärdering. Bland de sökguider som finns på Internet har fyra stycken valts ut av Bibliotekarie Helen Hed. Dessa har valts ut därför att de har liknande innehåll men är upplagda på olika sätt så att en jämförelse ur informationsergonomiskt perspektiv blir möjlig.

Sök-guide	Namn	Webbadress
G1	Biblioteksguiden	http://www.ub.umu.se/infosok/distans_guide/startida.htm
G2	Grundkurs i informationssökning del I	http://www.bibl.hj.se/start/kurser/kurser/grund/index.html
G3	Lilla-Sökguiden	http://lilla_sok.bth.se/
G4	Söka Samla Skriva	http://www.bib.slu.se/kurser/sss-proj/index.html

Vi börjar med att presentera de olika kandidaterna...

BIBLIOTEKSGUIDEN

för studerande

startside
om guiden

modul

1 5
2 6
3 7
4 8

Biblioteksguide för studerande - din spårhund på nätet

Kontakta oss

	Epost	Telefon
Helen Hed	helen.hed@ub.umu.se	090-786 9178
Gunni Öberg	gunni.oberg@umea.se	090-163352
	Umeå UBs kontakt@bibliotekarier	

[Modul 1: Orientering i ditt bibliotek](#)

[Modul 2: Var finns informationen](#)

[Modul 3: Att söka i databaser](#)

[Modul 4: Resurser och samlingar i ditt bibliotek](#)

[Modul 5: Internet som källa](#)

[Modul 6: Källkritik](#)

[Modul 7: Upphovsrätt och etik](#)

[Modul 8: Råd och tips inför uppsatsskrivning](#)

Hitta ditt eget bibliotek

startside

upp

nästa sida

startside
om guiden

modul

1	5
2	6
3	7
4	8

modul 1

1. Bildtur i
biblioteket

- 1. Lösnöhlen
- 2. Forskningsen
- 3. Boda rummet
- 4. Karabokningslag
- 5. Studietjänster/
Loppstare
- 6. Fikaer
- 7. Farskensarkivet

2. Karta över lokaler
3. Service

1. [Bildtur i biblioteket](#)

2. [Karta över lokaler](#)

3. [Service](#)

Projektansvarig
OSTUM
[Örebro universitetsbibliotek i Örebro](#)
[Örebro universitetsbibliotek i Örebro](#)

[Går vidare!](#) ÖÖBiblioteksguiden för studerande.
Senast uppdaterad 2001-12-21.

startside
om guiden

modul

1	5
2	6
3	7
4	8

modul 4

- 1. Samlingar
- 2. Bibliotekskataloger
- 3. Databaser
- 4. Ämneskataloger
- 5. Blanketter
- 6. Sökmaskiner

1. [Samlingar, placering i biblioteket och ämnesindelning](#)
2. [Bibliotekskataloger](#)
3. [Databaser och elektroniska tidskrifter](#)
4. [Ämneskataloger, portaler och offentlig information](#)
5. [Blanketter](#) - för att beställa artiklar, mm via webben
6. [Sökmaskiner](#) - ett urval

1. Samlingar

Hur böcker och tidskrifter är uppställda beror på vilken samling de tillhör.

Sök därför alltid i datorkatalogen [ALBUM](#).

I placeringen anges Bibliotek , Samling , Placering.

Här nedan ser du några exempel på hur en boks placering kan se ut i ALBUM. Observera att du behöver all denna information för att kunna hitta boken.

UB	fos	be 00876
UB	mag	99-00125 (år-löpnummer)
UB	fos	yFc.03
UB	kurs	Ekl
MED		Vaa Nor

I samlingarna som är placerade i forskarsalen är varje bok och tidskrift placerad enligt SAB-systemet:

A Bok- och biblioteksväsen

B Ämneskataloger

Sökguide nr 1 Biblioteksguiden

Moduler	Sökguide G1 är uppbyggd kring ett antal moduler. Länkar till dessa moduler är hela tiden synliga i en meny till vänster. Detta innebär att vi har en permanent översikt även när man går ner på detaljnivå vilket är en bra sak. Tyvärr är de olika modulerna endast benämnda med nummer och eftersom man inte kommer ihåg vad de olika modulerna innehöll för något så får man ändå ingen översikt som fungerar som snabbgång utan måste leta på nytt varje gång.
Djup struktur	Denna sökguide har en förhållandevis djup struktur i navigeringen. Vi kan gå ned nivå efter nivå utan att hitta något ställe där man kan börja att söka.
Söklänkar finns men är väl dolda	Nyttiga söklänkar finns, men de är väl dolda djupt nere i strukturen. Ingången till LIBRIS ligger exempelvis nere i modul 4 – 2.
Mycket text	Denna sökguide innehåller förhållandevis mycket text. Kanske skulle man kalla det ett kursmaterial snarare än en snabbguide till sökning.
Hemsnickrat intryck	Layouten ger ett visst hemsnickrat intryck.

Stäng

Grundkurs del 1

» [Introduktion](#)

Att söka i databaser

» [Databaser](#)

» [Val av databas](#)

» [Sökteknik](#)

Att söka böcker

» [Litteraturtyper](#)

» [JULIA](#)

» [LIBRIS](#)

Att söka artiklar

» [Vad är periodika?](#)

» [Dagstidningar](#)

» [Tidskrifter](#)

» [Vetenskapliga tidskrifter](#)

» [Artikeldatabaser](#)

» [Tidskriftslistan](#)

» [Elektroniska tidskrifter](#)

Att söka på Internet

» [Söktjänster](#)

» [Ämnesresurser](#)

» [Källkritik](#)

Avslutning

» [Ordlista](#)

Grundkurs i informationssökning: del 1

Introduktion

För att uppnå ett gott studieresultat är det viktigt att kunna söka och ta fram relevant information och att bedöma dess kvalitet. I den här kursen går vi igenom hur man söker information med hjälp av bibliotekets resurser. Du kommer bl.a. att få information om hur man på bästa sätt söker i databaser, hur man hittar böcker och artiklar samt vilka databaser som kan vara användbara för dig.

Grundkursen består av två delar. Detta är den första delen och den tar upp sådant som är oberoende av ämnesområde. Den andra delen behandlar ämnespecifika databaser. Samtliga resurser som tas upp i kursen når du via bibliotekets webbplats.

Stöter du på problem eller om du vill ställa frågor i samband med kursen kan du använda dig av tjänsten "Fråga biblioteket" via bibliotekets webbplats för att få hjälp. Du kan naturligtvis även vända dig till informationsdisken med frågor!

Demonstrationer av databaser kommer att göras i form av bildspel. Med hjälp av den knapprad som finns längst ner i bildspelen kan man göra paus, backa, spola framåt eller stoppa visningen. Med modem kan det ta några sekunder extra att ladda bildspelen.

Vi börjar med att titta på olika typer av databaser för litteratursökning.

» [Fortsätt till Att söka i databaser](#)

Stäng

Grundkurs del 1

> Introduktion

Att söka i databaser

> Databaser

> Val av databas

> Sökteknik

Att söka böcker

> Litteraturtyper

> JULIA

> LIBRIS

Att söka artiklar

> Vad är periodika?

> Dagstidningar

> Tidskrifter

> Vetenskapliga

tidskrifter

> Artikeldatabaser

> Tidskriftslistan

> Elektroniska

tidskrifter

Att söka på

Internet

> Söktjänster

> Ämnesresurser

> Källkritik

Avslutning

> Ordlista

Att söka i databaser

Databaser

Databaser är viktiga hjälpmedel för att effektivt söka information, både sådant som finns i Högskolebibliotekets samlingar och sådant som finns på andra håll i världen. Högskolebiblioteket har tillgång till över 160 databaser av olika slag. Vanliga databastyper är:

- **bibliotekskataloger** visar vilken litteratur som finns vid ett eller flera bibliotek, t.ex. böcker, rapporter, konferenspublikationer, tidskrifter m.m.
- **referensdatabaser** ger hänvisning till litteratur, man får information om bl.a. författare, titel, publiceringsår. Vissa referensdatabaser innehåller också en kort sammanfattning (abstract) av litteraturen, som kan vara tidskriftsartiklar, rapporter, böcker, bokkapitel etc.
- **faktadatabaser** innehåller fakta, t.ex. statistik, ordböcker, uppslagsverk.
- **fulltextdatabaser** innehåller texter i sin helhet, t.ex. tidskriftsartiklar.

Somliga databaser är begränsade till ett visst ämne, andra täcker flera ämnesområden. Databaserna har olika geografisk och språklig täckning. De omfattar olika typer av material och spänner över olika tidsperioder. Detta innebär att det inte alltid är tillräckligt att söka i en enda databas. Man kan behöva använda flera olika databaser för att få tillräcklig bredd i sökningen.

[Tillbaka](#)

[Fortsättning på nästa sida](#)

Stäng

Grundkurs del 1

> Introduktion

Att söka i databaser

> Databaser

> Val av databas

> Sökteknik

Att söka böcker

> Litteraturtyper

> JULIA

> LIBRIS

Att söka artiklar

> Vad är periodika?

> Dagstidningar

> Tidskrifter

> Vetenskapliga tidskrifter

> Artikeldatabaser

> Tidskriftslistan

> Elektroniska tidskrifter

Att söka på Internet

> Söktjänster

> Ämnesresurser

> Källkritik

Avslutning

> Ordlista

Sökning i LIBRIS

Biblioteken har olika regler för hur man sätter ämnesord på litteraturen. Ibland saknas ämnesord helt i posterna. Därför kan det vara bra att söka på fritext, i LIBRIS kallat **valfria sökörd**.

Mellanlag mellan ord kombinerar orden med ett OCH. Undantaget är fältet **utgivningsår** där mellanlag automatiskt tolkas som ett ELLER.

Ex. 2000 2001 2002 innebär "från och med 2000".

/sökformulär [hjälp](#)

[enkel](#) | [utökad](#) | [booksek](#) | [index](#)

valfria sökörd: stockholm: blodbad sök

titel/ord i titel: rensa

författare/medarbetare:

institution/konferens:

ämnesord:

klassifikation:

förlag:

utgivningsår:

ISBN/ISSN m.m.:

bibliotekskod:

medietyp:

publikationstyp:

språk:

[Tillbaka](#)

[Fortsättning på nästa sida](#)

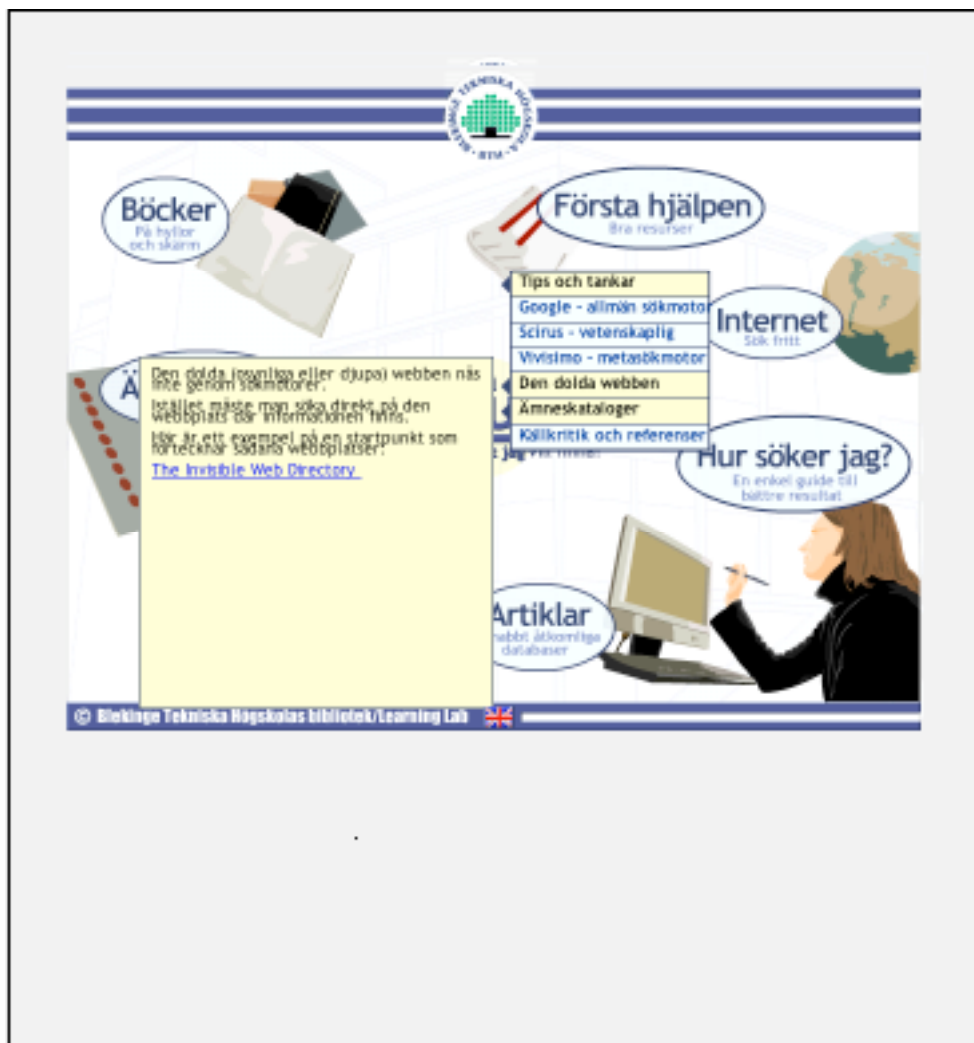
Sökguide nr G2 Grundkurs i informationssökning Bild av LIBRIS sökformulär, ej klickbart.

Sökguide nr 2 Grundkurs i informationssökning

Mycket grundstruktur	Denna guide har en mycket lugn och enkel struktur. Den är upplagd som en kurs som man ska gå sekventiellt igenom bild för bild.
Navigeringen tydlig och enkel	På vänstersidan finns en permanent länkmeny så att man alltid kan gå till vilket avsnitt som helst.
Inga utgångar till sökfunktioner hittas	I denna sökguide fanns inte någon länk som ledde vidare till en sökfunktion (?).
Förvirrande med bilder av sökformulär	Eftersom guiden är upplagd som en kurs finns det bilder inklippta i kursmaterialet som föreställer exempelvis sökrutor. Detta kan vara förvirrande eftersom de ser ut att vara klickbara, men inte är det.
Problem att komma åt sidan ibland	Under observationsperioden var det stundtals inte möjligt att gå in på sidan.

Sökguide nr G3 Lilla Sökguiden första sidan

Sökguide nr G3 Lilla Sökguiden nästa nivå är popupmenyer

The screenshot shows a library website interface with a blue header containing the BTH logo. The main content area features several navigation buttons: 'Böcker På hyllor och skärm', 'Ämneskällor Sök på ditt ämne', 'Tidskrifter E-tidskrifter i ELIN@', 'Första hjälpen Bra resurser', and 'Artiklar Snabbt åtkärliga databaser'. A central search bar is labeled 'Sök Lilla Sökguiden' with the subtext 'Var hittar jag...'. A yellow text box is overlaid on the page, containing the following text:

Senaste numret av tryckta tidskrifter står i bibliotekets beskrivningsfält.
 Äldre nummer är arkiverade. Fråga personalen på respektive öft om du inte hittar dem.
 Tidskrifter lånas inte ut. Däremot får man kopiera artiklar kostnadsfritt.
 De elektroniska tidskrifterna är samlade i ett stort antal databaser som ofta innehåller flera tidskrifter.
 Merparten elektroniska tidskrifter är sökbara via ERASystemet.

Below the text box is a vertical menu with the following items: 'Hur få tag i tidskrifter?', 'Tips och tankar', 'Vad finns på Gräsvik?', 'Vad finns på Infocenter?', 'Vad finns på Piren?', and 'E-tidskrifter i ELIN@'. At the bottom of the page, there is a footer with the text '© Blekinge Tekniska Högskolas bibliotek/ Learning Lab' and a small flag icon.

Sökguide nr G3 Lilla Sökguiden mer text än så här blir det inte

Sökguide nr 3 Lilla Sökguiden

Estetiskt tilltalande	Lilla sökguiden har kostats på med en professionell layout på förstasidan och resultatet är mycket tilltalande för ögat.
Grund struktur	Strukturen är mycket grund med samtliga nivåer mycket nära toppen i och med att man använder sig av popupmenyer med utfällbara undermenyer.
Enkel navigering	Navigeringen är enkel och det är inte bara för att strukturen är grund utan för att man verkligen lyckats hitta korta relevanta benämningar på saker och ting i menyerna.
Länkar till sökrutorna utspridda och en bit ner i nivå	Man kan nog få leta ett tag efter att hitta ingångar till sökfunktioner även här.
Dålig läsbarhet på popuprutorna	I vissa konfigurationer var läsbarheten undermålig på innehållet i popuprutorna.
Popurrutorna döljer källlänken	Länkarna på toppnivån var arrangerade i en cirkelform. När en meny fällts upp var det inte längre möjligt att se det som var under och därför svårt att se vilken meny som var uppe.

Söka

Samla

Skriva

är ett webbaserat kurspaket i informationshantering, utarbetat av SLU-biblioteken.

Vi ser helst att länknigar till Söka Samla Skriva endast görs till denna ingångssida.

Om Söka Samla Skriva

För sidan ansvarar Utlänbibliotekets funktionsgrupp för information och söktjänst
e-post info@bibliotek.slu.se
Senast uppdaterad: 2003-07-15
© SLU-biblioteken

Om Söka Samla Skriva

De olika delmomenten i Söka Samla Skriva följer arbetet med att skriva en tidskriftsartikel, rapport eller ett examensarbete.

Söka Samla Skriva är avsedd att ge grunderna i Informationskompetens, d.v.s. i att söka, kritiskt utvärdera och använda information.

Du väljer själv i vilken ordning du vill studera Söka Samla Skriva. Du kan navigera i innehållet med hjälp av

- textlänkarna i bilderna på Sökas, Samlas och Skrivnas ingångssidor
- symbolerna för Söka Samla Skriva i högerspalten
- sidornas textlänkar till andra sidor med liknande innehåll, till 'läs mera-sidor' etc.
- webbläsarens back-knapp för att återvända till föregående sidor.

Kursen är självinstruerande och kan även användas som ett hjälpmedel för att använda SLU-bibliotekens resurser.

Lämna gärna synpunkter på Söka Samla Skriva till infosok@bibul.slu.se eller till respektive sidansvarig.

[Länkar till andra handledningar i informationshantering](#)

[Tillbaka till Söka Samla Skriva](#)

För sidan ansvarar Ulnabibliotekets funktionsgrupp för information och söktjänst, e-post: infosok@bibul.slu.se
Senast uppdaterad: 2004-02-16

© SLU-biblioteken

Sökguide nr G4 Söka Samla Skriva Den sida man kommer till efter att ha följt "den enda" länken

För sidan ansvarar Ulnabibliotekets Funktionsgrupp för information och söktjänst.
e-post info@ulnabib.slu.se
Senast uppdaterad: 2002-08-21
© SLU-biblioteken

Sökguide nr G4 Söka Samla Skriva Här finns länkarna, men hur kom vi hit?

Sökguide nr 4 Söka Samla Skriva

I princip enkel och tydlig struktur på startsidan	Strukturen är bra, inte för djup och med bra begrepp. Tyvärr kan det nog vara svårt att överhuvudtaget hitta till sidan där länkarna börjar, se nedan.
Välkomstsidan en återvändsgränd	Från en välkomst-sida ska man gå vidare via en symbol som ligger i högerkanten till en sida där de flesta länkar finns. Denna symbol kan dock uppfattas som en dekoration och inte som en möjlig väg vidare. Därför finns risken att denna ingång missas och att sidan uppfattas som en återvändsgränd.
Bra rubriker	Om man följer symbollänken i högerkanten kommer man alltså till nästa nivå där det finns en elliptiskt formad länkgrupp. Denna innehåller tydliga och bra rubriker. Från denna kan man hitta värdefulla länkar till sökrutor.
Elliptisk länkgrupp	Att länkarna arrangerats elliptiskt, är visserligen dekorativt, men underlättar inte läsbarhet och scanning.

4. Metod

Använda metoder för utvärdering har varit expertbedömning, observationer av användare som utför sökuppgifter samt en enkät med öppen fråga till dem som genomfört sökuppgifterna. Såväl kvantitativ som kvalitativ metod har används.

Försökspersoner

Försökspersonerna var studenter med minst ett års heltidsstudier bakom sig. De var mellan 20 och 55 år gamla och studerade vid Uppsala universitet eller vid Stockholms universitet. Majoriteten var män (ca 80%). De flesta hade god datorvana, några (som redovisas i en särskild grupp) hade liten datorvana.

Operationalisering

Utgångspunkten har varit att sökvägledningarna ska fungera självständigt, dvs de ska kunna användas av studenten som sitter ensam eller med en kamrat och försöker lösa ett sökproblem. Därför gavs ingen inledande genomgång av de olika sökvägledningarnas innehåll.

För att få ett mått på hur bra de olika sökvägledningarna uppfyller sitt syfte gjordes följande antaganden:

En bra sökvägledning leder till att

- fler sökuppgifter lyckas
- bättre kvalitet på den framsökta informationen
- uppbyggnad av återkommande strategier för att hämta viktig information från sökvägledningen

Vidare kompletterades dessa mått med att samla in åsikter och synpunkter från försökspersonerna.

Sökuppgifter

Sökuppgifterna utformades på två olika sätt, dels målinriktad faktasökning, dels sökning med fokus på innehåll.

Målinriktad faktasökning

I denna typ av uppgifter utgick vi från att man har några fakta och behöver söka fram kompletterande fakta. Denna typ är vanlig i uppsatsskrivande. Exempelvis har studenten en kopierad artikel och behöver veta den korrekta referensen till denna.

Till varje sökuppgift fanns ett dokument i pappersform till vilket en specificerad faktauppgift skulle sökas fram på datorskärmen via lämplig sökingång.

Visual Literacy: Learn to See, See to Learn

by Lyndell Barakat

ASCD 2002, ISBN # 0-87120-640-4

D. Peterson, 9/02

Purpose.

This book explains why visual literacy is an important component of a teacher's instructional strategy for today's youth and gives solid examples of how to use visuals (including color, typefaces, and pictures) to increase student awareness and achievement.

Math Liter:

1. Because of this being an age of images (even more so than an information age), learners of today must be able to understand pictures, graphics, and images of all kinds.

2. A visually literate person should be able to:

a. Interpret, understand, and appreciate the meaning of visual messages;

b. Communicate more effectively by applying the basic principles and concepts of visual design;

c. Produce visual messages using computers and other technologies; and

d. Use visual thinking to conceptualize solutions to problems

3. Teachers for years have known that visual images

Exempel på sökuppgift: Hitta boken som beskrivs i denna bookreview?
Artikeln (en bookreview) fanns i pappersform.

Två mängder om tio olika sökuppgifter gjordes i ordning på detta sätt. (Se bilaga 2)
Uppgifterna konstruerades så att det "borde" vara en fördel att använda sig av sådan ledning som en sökguide kan ge.

Sökning med fokus på innehåll och informationskvalitet

I denna typ av sökuppgift fick studenterna välja ett uppsatsämne efter intresse, och skulle sedan söka fram lämplig bakgrundslitteratur för en uppsats om detta ämne.

Speciellt efterfrågades:

- En översiktsartikel om vilken forskning som gjorts på området (engelska)
- En forskningsartikel på engelska som beskriver empiriska studier
- En relevant forskningsartikel på engelska
- En relevant forskningsartikel på svenska
- En relevant boktitel (svenska)
- En relevant boktitel (engelska)

(Se bilaga 3)

Tillgång till sökvägledning

De olika sökguiderna betecknas i det följande med G1-G4.

De flesta grupper hade tillgång till endast en av de fyra sökvägledningarna

Några grupper hade tillgång till samtliga fyra sökvägledningar och fick valfritt växla mellan dem.

Tillgång till internetsökmotorer

Några grupper hade tillgång till vanlig Internetsökning exempelvis Google
Några grupper var förbjudna att använda sig av Google (och liknande).

Sammanfattningsvis har vi följande uppsättning av observationer

Sökvägledning nr	Typ av sökuppgift	Tillgång till Google	Datorvana
G1	Målfokuserad	Ja	Hög
	Målfokuserad	Nej	Hög
G2	Målfokuserad	Ja	Hög
	Målfokuserad	Nej	Hög
G3	Målfokuserad	Ja	Hög
	Målfokuserad	Nej	Hög
G4	Målfokuserad	Ja	Hög
	Målfokuserad	Nej	Hög
G1	Innehållsfokuserad	Nej	Hög
G2	Innehållsfokuserad	Nej	Hög
G3	Innehållsfokuserad	Nej	Hög
G4	Innehållsfokuserad	Nej	Hög
G1+G2+G3+G4	Innehållsfokuserad	Nej	Hög
G1+G2+G3+G4	Innehållsfokuserad	Nej	Låg
G1+G2+G3+G4	Målfokuserad	Ja	Låg

Sammanlagt genomfördes 176 observationer av sökningar, fördelade på 110 faktasökning och 66 innehållsfokuserade.

Registrering

Samtliga sökningar dokumenterades med videoinspelning av skärmbilden. I och med detta fanns möjligheten för försöksledaren att gå tillbaka och titta i detalj hur navigeringen gjorts. Försöksledaren kunde även följa det muntliga resonemanget inom gruppen av hur uppgifterna skulle lösas.

Procedur

Försökspersonerna fick en introduktion till uppgiften på ca 10 minuter varvid de även fick möjlighet att bekanta sig med sin respektive sökvägledning. Utgångspunkten var alltid förstasidan på respektive sökguide. Därefter fick de 30 minuter på sig att utföra sökuppgifterna. Svaret angavs på så sätt att en skärmdump (print screen) togs av bildskärmen när man tyckte sig ha funnit svaret. Dessa kunde kontrolleras i efterhand för att avgöra att så verkligen var fallet. På så sätt fanns såväl webbadress som klockslag registrerade för varje uppgift. (Se exempel bilaga 4).

En tidsbegränsning infördes så att om en viss sökuppgift inte lösts på fem minuter uppmanades studenterna att gå vidare med nästa uppgift.

Försökspersonerna satt framför en vanlig dator. De var ensamma i rummet. Försöksledaren kunde se och höra personerna samt följa sökningen från ett kontrollrum som återgav händelseförloppet dels på en dataskärm, dels på en videomonitor. Dessutom kunde personerna iakttas genom en halvgenomsiktig spegel.

Observation och reflektion

Efter att en grupp genomfört sin sökomgång, fick de tillfälle att från kontrollrummet observera nästa grupp som genomförde sökuppgifter och uppmuntrades att göra jämförande iakttagelser och reflektera kring hur sökvägledningarna fungerade.

Efter sökuppgifternas slut fick försökspersonerna diskutera inom gruppen och därefter skriftligt redogöra för sina reflektioner kring hur sökvägledningen fungerade som hjälp för att klara av uppgifterna.

Analys av videoinspelningarna

Med hjälp av videoinspelningarna och de skärmdumpar som tagits av "svaren" kunde resultatet analyseras. Om ett svar avgivits inom tidsgränsen fem minuter angavs en etta, annars noll på variabeln "Funnit svar" i protokollet.

Försöksledaren gjorde därefter en bedömning av kvaliteten på svaret. Om svaret bedömdes vara av acceptabel kvalitet angavs en etta för variabeln "Kvalitet OK", annars en nolla.

Tider för de olika sökningarna noterades samt hur de olika sökguiderna använts.

5. Resultat

I. Kvantitativ analys

Vi börjar med att titta på resultatet för den målfokuserade faktasökningen.

Uppgifterna var här att svara på frågor utifrån ett utgångsmaterial i form av ett pappersdokument. Exempel på frågor var att hitta en referens till en kopierad artikel, att ta reda på författare eller årtal och liknande. Dessa frågor är sådana som försöksledaren under sina år som handledare erfarit att studenter brukar ställas inför under någon fas av ett uppsatsarbete.

I 42% av sökningarna lyckades försökspersonerna inte hitta något svar på frågan inom den angivna tidsgränsen på 5 minuter.

Andelen sökningar där ett svar angavs var 58% eller (0.58).

De olika gruppernas resultat varierade mellan 20% till 80%. Detta får anses tyda på att svårighetsgraden har varit tillräcklig för att ge utslag.

Andelen sökningar där svarets kvalitet bedömdes som godkänd var 50% eller (0,5). Detta innebär att i 8% av fallen var det funna svaret av otillräcklig kvalitet.

Det kunde röra sig om att det var fel artikel eller att referensen inte var tillräckligt noggrant specificerad.

I det följande anges två värden på resultat, dels andel funna svar, dels andel funna svar med godkänd kvalitet.

Exempelvis Funna svar = 0.58 Kvalitet OK = 0.50

I de sökningar som inte fick lov att använda sig av Google uppmanades personerna att gå till sökguiden för att få hjälp att lösa sina problem. Vi kan då fråga oss, gick det bättre med sökguiderna än med Google?

	Fann svar %	Kvalitet OK %
Sökguide (Google tillåten)	60	53
Sökguide (Google förbjuden)	55	45

Som vi kan se var resultatet bättre för de grupper som hade möjlighet att använda sig av Google.

Jämförelse mellan de olika sökguiderna

Vi kan jämföra resultatet för de olika sökguiderna med avseende på målfokuserad faktasökning.

Sökguide nr	Fann svar %	Kvalitet OK %
-------------	-------------	---------------

G1	50	45
G2	80	60
G3	73	63
G4	50	40

Som vi ser var det med Guide nr 2 som flest svar hittades, men det var med Guide nr 3 som flest svar med godkänd kvalitet hittades. Skillnaderna är dock inte särskilt stora.

För de som fick använda samtliga guider gällde följande:

Sökguide nr	Fann svar %	Kvalitet OK %
G1+G2+G3+G4	50	40

Sökning med fokus på innehåll och informationskvalitet

Den andra typen av sökuppgifter var att söka fram information om ett visst ämne.

De ämnen som valdes av studenterna varierade. Exempel är:

- Teoretiska modeller av svarta hål,
- Smärtlindring vid förlossning,
- Datorstöd för blinda, samt
- TV-spels inverkan på barn och ungdom

Denna typ av sökning visade sig vara svårare än faktasökning. Andelen funna svar var 0.42 och andelen funna svar med godkänd kvalitet var 0.27. Anledningen till att kvaliteten inte godkändes var oftast att informationskvaliteten inte var tillräckligt "vetenskaplig". Exempelvis skulle studenterna söka fram en forskningsartikel på svenska, en artikel från Aftonbladet godkändes då inte.

De olika informationstyperna visade sig vara något olika lätta att hitta:

Lättast var en boktitel på svenska medan en artikel som beskriver en empirisk undersökning var allra svårast.

Innehållssökning Uppsats	Fann svar %	Kvalitet OK %
Boktitel på svenska	64	64
Boktitel på engelska	46	27
Översiktsartikel engelska	27	27
Forskningsartikel engelska	46	18
Forskningsartikel svenska	46	18
Artikel som beskriver en empirisk studie	27	09

Kunde vi då se någon skillnad mellan de olika sökguiderna i denna typ av sökning?

Här var det förbjudet att använda Google (eller dylikt) i samtliga fall.

Sökguide nr	Fann svar %	Kvalitet OK %
G1	58	42
G2	08	08
G3	50	25
G4	50	50

Vi ser att det gick bäst för de grupper som arbetade med sökguide nr G4.

Anmärkningsvärt här är hur illa det gick för dem som arbetade med G2.

För de som fick använda samtliga guider gällde följande:

Sökguide nr	Fann svar %	Kvalitet OK %
G1+G2+G3+G4	44	17

Skillnad mellan personer med hög respektive låg datorvana

Kan vi i materialet se något om skillnad mellan datorvana respektive mindre datorvana personer?

Ja vi ser tydligt att de mindre datorvana finner färre svar på den utmätta tiden, vilket antyder att de arbetar långsammare. Däremot har denna grupp färre svar som dömts ut på grund av för dålig kvalitet. Man kan säga att de datorvanas snabbhet straffas lite av att resultatet var av dålig kvalitet.

Ett liknande förhållande gäller för såväl faktsökning som för innehållssökning.

Faktsökning		
Datorvana	Fann svar %	Kvalitet OK %
Hög	62	53
Låg	20	20

Innehållssökning		
Datorvana	Fann svar %	Kvalitet OK %
Hög	45	28
Låg	17	17

Sammanfattning av den kvantitativa analysen

För den målfokuserade faktsökningen gäller att ingen av de fyra guiderna kan sägas utmärka sig signifikant ifråga om antal lösta sökproblem per tidsenhet och inte heller i informationskvalitet. För innehållssökningen kunde vi se att Guide G2 gav väsentligt sämre resultat än de övriga. För att utreda de olika guidernas respektive funktion går vi vidare med en kvalitativ analys av materialet.

II. Kvalitativ analys

laktagelser från videospelningarna

De videospelade sökningarna har studerats och observationsprotokoll har upprättats för varje sökning. Detta visar hur sökningen fortskrider exempelvis från Sökvägledning till Libris – etc. fram till svaret om något sådant hittades. Se exempel i bilaga 5. Ur detta material kan vi göra en hel del iakttagelser.

I de sökningar där Google var tillåten, användes sökguiderna mycket lite. De flesta uppgifter löstes utan att ta hjälp av någon sökguide överhuvudtaget.

En typisk Googlesökningssekvens kunde se ut så här:

Start

Google

Sök

Träfflista

Följer länk – fel

Google avancerad sök

Träfflista

Följer länk – fel

Åter Träfflista

Följer länk – rätt

Mål

En annan metod var att skriva in direkt i adressfönstret. För att hitta en artikel som skrivits av en person på Karolinska Institutet var det ett snabbt sätt att börja vid Karolinskas hemsida helt enkelt. Därefter scannades området igenom efter sökrutor. De som hittades provades och gav de inte resultat gick man till nästa sökruta som påträffades. Metoden var lyckosam och den korrekta artikeln hittades snabbt.

När försökspersonerna hade problem att hitta svaret hände det någon enstaka gång att personerna gick till sin guide (de uppmanades att göra det). Några gick systematiskt och långsamt genom menyerna för att därefter ge upp guiden och gå tillbaka till Google. I detta läge förekom kommentarer som "Den är ju helt värdelös!".

De flesta gav dock upp snabbt och gick tämligen omgående tillbaka till Google igen. Vi kan se att tålmodet med en sökguide är ganska kort. Det är inte ovanligt att man gick vidare till Google efter endast 15 sekunders begrundande av sökguiden. På grund av detta finns inte mycket inspelningar från användning av guiderna i de fall där Google var tillåten. För att finna sådana sekvenser måste vi gå till de sökningar där Google var förbjudet att använda.

Fråga nr 13 var ett exempel där man tog sig till mål via guiden. De som hittade till Libris med guidens hjälp, lade ofta upp ett bokmärke där och återkom gärna dit vid senare sökningar.

Fråga 13 Sökguide G1

Start –

- Sökguide 1 top
- Modul 2
- Modul 2 4
- LIBRIS

Mål

Det förekom dock att man krånglade runt i LIBRIS utan resultat och därefter gick tillbaka till Google.

I observationerna kunde man se att studenterna förväntade sig att finna platser där de kunde fritextsöka. De letade snabbt igenom sidorna i guiden efter sökrutor och stannade i regel inte upp för att läsa någon text överhuvudtaget.

Vi kan också se att så snart de hittade en sökruta började de genast att fritextsöka som de brukar göra på Google. Ofta fick de dock ingen träff alls, försökte några gånger men dömde sedan ut detta och gick tillbaka till Google.

Studenterna i dessa observationer var mycket vana och kunniga i att hitta saker via Google. Attityden var lite grann av "varför skulle man behöva något annat?".

Trots att uppgifterna i faktsökningen utformats så att det borde vara svårt att hitta med hjälp av endast Google, så lyckades de för det mesta iallafall. När de hade en artikel där tidskriftens namn, årtal, volym, nr etc stod angivet använde de sig inte av detta. De sökte direkt på författarens namn på Google – hittade en länk till författarens hemsida – och därifrån vidare till rätt artikel. Genom studier av de inspelningar där Google var förbjudet att använda och genom studenternas egna reflektioner kan vi ändå få en bild av hur de olika sökguiderna fungerade i denna utvärdering.

Analys av studenternas reflektioner

Redovisning av hur det gick för studenterna som sökte och av deras reflektioner över detta

Utvärderingen

För det första kan vi fråga oss hur det upplevdes att genomföra denna utvärdering. Varje grupp av studenter har genomgått såväl en egen halvtimme av sökansträngning som en halvtimme då de observerat en annan grupps ansträngningar. Reflektionerna gavs helt fritt och de fick ta upp vad de själva ville. Enda begränsningen var att de fick skriva högst ett A4-blad per grupp.

”Det var väldigt intressant att få sitta på ”insidan” och observera hur användaren agerar och vilken interaktion han har med programmen”

”I de flesta fall gick sökningarna fort och utan problem. Användarna uppträdde då på ett självsäkert och effektivt sätt. Vid ett fåtal tillfällen då problem uppstod trädde tydliga tecken på djup koncentration och viss irritation fram i form av nagelbitande, tystnad, mildt våld mot datordelar samt verbala uttryck t ex ”konstigt”.”

” Om man skall utvärdera en sökguide av det här slaget vore det bra om man fick lite ”inläsningstid” så att man fick en chans att sätta sig in i hur systemet fungerar innan man försöker lösa uppgifter under tidspress. Å andra sidan är det naturligtvis ett optimalt sätt att testa om ett gränssnitt är bra eller inte om man lyckas lösa uppgifter under tidspress med hjälp av ett gränssnitt som man aldrig tidigare använt. Fråga är om det finns ett sådant gränssnitt?”

”Det skulle vara intressant att testa igen under lite andra former”

Första intrycket

Vi börjar med det första intrycket och ställer oss frågan: vilket intryck gav den första sidan hos de olika guiderna?

G2 och G4 kommenterades inte särskilt i detta avseende. En god design tiger still brukar man ju säga. G1 och G3 däremot har fått många kommentarer:

Beträffande G3 är det idel lovord:

”Designen är enkel samtidigt som den är tilltalande för ögat. Vid första anblick ser man tydligt vilka funktioner som finns.

”Helt klart nytänkande!”

G1 gav inte samma fina första intryck:

”Sidan känns lite privat med email-adresser i början. Man tror att man har kommit till en kontaktsida för universitetet”

”Det första intrycket tyckte inte vi var det optimala. Man tror att man har kommit in mitt i en sida och att huvudsidan finns någon annanstans”

Hur presenterades funktion och syfte?

G3 fick positiva kommentarer

”De olika funktionerna framgår tydligt genom väl uppdelade användningsområden. Bra med alternativet ”Hur söker jag?” så att man snabbare kan lära sig hur sidan funkar”

G1 och G2 var inte lika tydliga i detta avseende:

Beträffande G1

”Det framgick ej klart vad Guide G1 egentligen kunde hjälpa oss med i vår sökning”

”Spårhund på nätet = otillräcklig info”

Beträffande G2

”Vi tyckte inte att sidan hade någon bra förklaring eller struktur.”

”Vi försökte ta in informationen på sökguiden men tyckte inte att den gav oss så mycket på kort sikt.”

”Eftersom vi endast hade trettio minuter på oss var det för mycket information att ta in och vi tröttnade ganska snabbt.”

Struktur och upplägg

G3 uppskattas även i detta avseende:

” Bra med G3 var att den från början var uppdelad in kategorier.”

” Guiden länkar till specialiserade sökfunktioner som presenteras på sidan.”

” Bra att man från sidan kan komma till frisökning på Internet.”

Dock fanns det även de som inte tyckte om den typ av platt struktur som G3 har:

” Det som vi ser som sidans nackdel är att den inte har någon klar och tydlig hierarkisk struktur. Gränssnittet är lite splittrat det finns ingen tydlig huvuddel. Det förekommer t ex olika typer av funktioner under de olika alternativen.”

G2 hade en mycket tydlig struktur, tyvärr gick upplägget och syftet inte riktigt fram nämligen att det endast var en ”läskurs” och inte ett ställe där man kunde komma vidare. Om G2:

”Databaserna var indelade i bokstavsordning men inte i kategorier. Svårt att veta vad de innehåller efter endast titeln. Ingen bra sökmotor med andra ord.”

Utseendet

Vad tyckte man om de olika guidernas utseende?

Utseendet är inte allt, men det kan betyda en hel del. G2 och G4 är helt neutrala i detta avseende (vilket i princip är bra).

Några kommentarer gäller G1 i detta avseende:

”Typsnittet är tre olika på första sidan och ger ett rörigt intryck”

”Fältet till vänster i ljusgult kunde vara lite mer tydligt och med stora bokstäver”

”Färgvalet är behagligt”

G3 förefaller ha satsat på professionell design vilket också återspeglas i studenternas kommentarer:

” Estetiskt tilltalande och kreativt utformad”

” Det är roligt att man vågar använda lite olika färger och det har gjorts med omsorg för att inte orsaka ”arg fruktsallad”

Synpunkter på navigering och konsekvens

Navigering, det vill säga att veta var man är i strukturen och lätt kunna ta sig till andra ställen är lite olika i guiderna. Om layouten är konsekvent genomförd så ska den inte märkas utan bara göra navigeringen smidig.

Här får vi nog säga att G4 fick bra betyg:

” Navigeringen var lättförståelig och tydlig.”

Emellertid förekom problem med att komma vidare från startsidan. Flera grupper följde länken ”Om Söka Läsa Skriva”, hittade bara en länk tillbaka och såg inte hur

de skulle komma vidare. Uttalandet: "Vad fan gör vi här?" visar att de temporärt inte såg någon väg ut.

G1 däremot fick flera grupper att reagera:

"Guiden i sig var ganska rörigt uppbyggd och inte alls lättförståelig för en ovan användare."

"Vi upplever navigeringen väldigt rörig, då den återkommer på olika ställen och att man som van användare får läsa mycket text för att överhuvudtaget komma fram till en länk med databaser där man kan börja sin sökning."

"Länkarna borde också ge direkt information, istället kändes det bara som att man skjutsades vidare i en oändlig kedja utan att komma någon vart."

"Storlek och plats för överskrift ändras. Rubrikramen borde ha samma struktur genom hela guiden."

"Är uppfunktionen verkligen nödvändig?"

En sak som var bra med G1s navigering var att det fanns en permanent länkmeny i vänstersida.

"Det var bra att modulerna fanns åtkomliga från flera olika håll genom hela sidan"

Någon antyder att navigeringen i G1 kanske krävde lite mer tid för att förstå sig på:

"Om man hade haft lite mer tid på sig, och därmed kunnat bekanta sig med gränssnittet och funktionaliteten på sidan, så tror vi att den skulle kunna vara mycket tillfredställande."

Det fanns även en del synpunkter på navigeringen i G3:

"Presentationen sker genom popupfönster som visas när man håller musen över just det menyalternativet. Menyerna som dyker upp när man klickar på en kategori kommer ofta i vägen för de andra huvudalternativen och dom bör dyka upp på samma sätt för alla kategorier."

"Guiden är svår att använda från början och det är inte självklart vart man ska navigera för att komma till den information man söker."

Hur mycket text?

De olika guiderna innehåller olika mycket mängder text på sidorna. G3 har minst och G1 mest. G2 och G4 fick inga kommentarer i detta avseende men G1 utmärkte sig:

"Det var för mycket text att läsa under varje modul för att förstå vad som fanns"

"Det var så mycket information på sidan, och det var svårt att snabbt hitta den information man eftersökte."

"Modulerna på första sidan var säkert nyttiga att läsa igenom men tidsbristen gjorde att man hoppade över dem"

Hur gick då själva sökningarna?

Som vi har sett fanns det en hel del synpunkter på utseende och navigation. Vi undrar nu hur det gick för studenterna när de utförde sina sökuppgifter med hjälp av sina respektive sökguider? Vi börjar med faktasökningen.

Det mest frapperande här var att guiderna inte användes överhuvudtaget. På en halvtimmes inspelning var det ofta under en minut av tiden som personen använde sig av guiden. Helt uppenbart ansåg de att det inte behövdes eftersom Google gjorde jobbet så bra.

” Under genomförandet av sökuppgifterna användes sökguiden nästan inte alls. Istället valde gruppen att använda Google vilket de gjorde med stor framgång”

”I de allra flesta fall använde vi oss av sökmotorn Google.”

”I de flesta fallen hittades artiklarna utan att använda sökguiden”

Även den grupp som använde G3 vände sig i huvudsak till Google för att klara av sökuppgifterna.

Grupperna startade alltid sökningen från någon av guidernas förstasida, så det krävdes alltså ett aktivt beslut att gå ifrån Sökguiden till Google. Vi frågar oss, vad var det som fick dem att så snabbt lämna sina guider?

Om G1:

” Då sökningen från sökguiden inte gav önskat resultat valdes ofta att utföra sökningarna från sökmotorn Google som tidigare hade används med gott resultat av gruppmedlemmarna.”

Om G2

” Sökguiden förkastades snabbt till fördel för andra beprövade sökmotorer.”

Om G3

” De gånger man försökte använda G3 tog det oftast stopp vid bibliotek.se eller LIBRIS efter några försökssökningar och Google användes istället.”

Om G4

” Under de första sökningarna användes sökverktyget till att börja med men när det inte gav något resultat vände sig gruppen till Google istället.”

Som vi ser är det något som samtliga guider har gemensamt, de upplevs inte ge resultat snabbt nog.

Ett annat skäl som kom fram i studenternas reflexioner var att de hade mycket starka vanor i detta avseende:

”Är man van att använda något som man vet är beprövat och man vet fungerar är det svårt att få den personen att använda något annat.”

”Eftersom vi är mycket vana vid att använda Google eller liknande sökmotorer var det nog inte så konstigt att det användes till nästan alla lösningar”

Vanor kan vara en trygghetsfaktor

” Det märktes tydligt att användarna blev något stressade och antagligen därför valdes sökvägar som var mer invanda och som kändes säkrare”

Hur mycket tålamod har man med en sökguide?

Vi ser att en sökguide inte har särskilt lång tid på sig. Åtminstone var det så i den här typen av faktasökning med tidsbegränsning.

” Alla gruppledmedlemmar var vana vid att använda Google och vände sig snabbt till den när sökguiden inte gav resultat snabbt.”

” De gånger som någon började med guiden så gav han hon upp ganska snart och gick då direkt till Google istället. Tålamodet var ganska kort.”

” Tålamodsaspekten är ganska intressant och verkar visa på att man ger en sida (läs sökguiden) väldigt kort tid innan man dömer ut den om den inte ger den information man är ute efter”

Varför gick man till guiden?

Mot bakgrund av ovanstående är det intressant att fråga sig vid vilka tillfällen man trots Googles enorma popularitet ändå valde att (frivilligt) vända sig till sin sökguide:

” De få gånger de gjorde valet att använda sökguiden var när gruppen hade kört fast och inte hittade den önskade informationen, men då var det oftast för sent”

” Två uppgifter kunde vi inte lösa, dessa hade kanske kunnat lösas genom att använda sökguiden, det fanns däremot inte tid till detta”

Dessa kommentarer antyder att tidsbegränsningen var väsentlig i sammanhanget.

Hur gick de när studenterna förbjöds att använda Google?

Eftersom målet med denna undersökning var att utvärdera användningen av sökguiderna så infördes ett förbud mot att använda Google eller liknande sökmotorer för att lösa faktasökningsuppgifterna. Personerna uppmanades att använda sig av sin guide.

Vi undrar förstås hur det kändes när Google var förbjuden? Flera vittnar om frustration:

” Det upplevdes frustrerande att inte kunna använda sig av sina normala sökförfarande då man inte hade tillgång till Google”

Vi är emellertid mest intresserade av sökresultatet. Hur gick det med faktasökningarna utan tillgång till Google?

Var är sökfunktionen?

Det första bekymret var att hitta någon sökfunktion?

” Vi började febrilt att leta efter själva sökfunktionen på sidan men då sidan bara guidade oss vidare till andra sidor tappade vi tråden.”

”Det första vi ville göra var att hitta en fritextruta, för att så snabbt som möjligt få fram ett resultat”

”Det som saknades var en direkt sökning. I stället för att behöva klicka på en massa länkar borde man kunna söka direkt ifrån sökguidens startsida.”

”Sidan i sig hade ingen sökfunktion utan länkade bara till bibliotek, andra sökmotorer och artikelsamlingar.”

”som van användare får man läsa mycket text för att överhuvudtaget komma fram till en länk med databaser där man kan börja sin sökning”

Faktum var att man kunde se på videobanden att de inte läste utan snarare ”galopperade fram” över sidorna i jakt på sökrutor. I Sökguide G2 fanns det inga sökrutor eftersom denna är upplagd som en förberedande läskurs. En grupp provade sig fram genom att skriva in ”databaser” i adressfönstret och kom på så sätt fram till sökfunktionerna:

”Vi ändrade i länken till databaser och lyckades att hitta ett antal databaser”

Så snart de hittade en sådan började de i regel söka som de brukar göra på Google med blandat resultat. Speciellt dåligt gick det vid Titelsök, något som uppfattades som självklart att det var artikelns titel och inte tidskriftens titel som åsyftades.

” Vi antog att den skulle söka igenom databaserna vi hade fått fram. Men så var inte fallet. Denna sökfunktion letade endast upp titlar på tidskrifter.”

Några drog då slutsatsen att sökfunktionen inte var något vidare:

” Viss funktionalitet verkade inte fungera överhuvudtaget vilket naturligtvis bidrog till att gruppen valde andra vägar.”

Några grupper fick dock sökningen att fungera ganska bra. Särskilt då dem som arbetade med G3.

Om G3:

” G3 fungerade ganska bra, när vi skulle söka på artiklar fanns det en särskild del med relevanta länkar och det fanns även en liknande del för böcker och tidskrifter”

”genom G3 tog de sig till olika sökmotorer. Från någon slags sökmotor begränsade de sin sökning till ämnet fysik. Därifrån kom de till olika tekniska ”bibliotek”. Ett av dem var ”STCCL Library”, där de sökte efter ”black hole” och hittade då en relevant boktitel på engelska. En annan sökmotor de använde sig av och hittade via G3 var ”Philbot”. Genom den hittade de översiktsartikeln på engelska.”

Mest avgörande verkar dock vara att hitta in till LIBRIS. De som gjorde det lade ofta upp ett bokmärke dit och återkom senare. Om G1:

”Gick till guide G1 utan att läsa informationen ingående men hittade till LIBRIS via modul 4 och därifrån rätt”

”De gånger man hade nytta av G1 var för att komma åt LIBRIS, genom vilken vi hittade några svar på de frågor vi ställde”

”Efter mycket om och men lyckades vi komma in på LIBRIS som gjorde det lätt att söka”

Vad blev då studenternas omdöme om sökguiderna efter all denna sökning, observation och reflektion.?

Omdömen om sökguide G1

G1 hade nyttig information och bra sökfunktioner men de låg för långt ned i strukturen och var dolda bland väldigt mycket text.

” Vi tyckte att sökguide G1 verkade vara en bra guide men kanske lite mer anpassad för en situation där man har mer tid att verkligen läsa och lära sig sidan och inte under tidspress som vi var under laborationen”

” När man lyckades med vad man ville från början nämligen att snarast möjligt komma från G1 till en sökmotor gick uppgiften lättare. Men om jag ska vara helt ärlig kändes den som en helt överflödigt mellanlandning.”

” Det var bra att modulerna fanns åtkomliga från flera olika håll genom hela sidan”

” Virrig sida men det kan ha med vana att hellre använda en sökmotor direkt än att forslas till en annan sökmotor som man inte vet hur den fungerar.”

Omdömen om sökguide G2

G2 var välstrukturerad och med bra layout. Tyvärr missuppfattades upplägget och de flesta dömde ut den eftersom den inte hade några sökfunktioner.

”Det står ju bara hur man söker!”

”Det står ju bara... dom här kan man inte klicka på”
(Försöker klicka på bild av sökformulär)

Omdömen om sökguide G3

G3 är helt klart favoriten. I alla fall är det den guide som genererat flest positiva spontanta omdömen:

” G3 verkar vara ett bra hjälpmedel om man ska söka efter olika dokument och uppsatser som vi skulle göra i denna uppgift”

” G3 fungerade ganska bra, när vi skulle söka på artiklar fanns det en särskild del med relevanta länkar och det fanns även en liknande del för böcker och tidskrifter”

”Inlärningsströskeln är relativt låg”

” G3 var att föredra. Främst för att den innehöll kort information om samt direkta länkar till utvalda sökmotorer, och att de var indelade i kategorier”

” Alla länkar är självförklarande”

” Hjälpfunktionen fungerar på ett tillfredställande sätt”

” Sammanfattningsvis tycker vi att Blekinge Högskola har gjort ett gott arbete med utvecklingen av sökguiden, som är en uttömmande länksamling av vetenskapliga publiceringar”

” Om man letar efter böcker, tidskrifter och artiklar är G3 ett bra alternativ till Google”

” Utifrån vår empiriska erfarenhet är Guide 3 en bra hjälp vid sökning av vetenskapliga artiklar och publiceringar men ändå inte helt fulländad”

” Man fick en snabb start på sökningen även om det stannade upp senare vid andra sökmotorer”

Omdömen om sökguide G4

De som använde sig av Guide G4 hade problem med att hitta in till sökfunktionerna överhuvudtaget.

De omdömen som gavs var:

” LIBRIS sökfunktion var ack så god, men det måste vara enklare att hitta den. Inte bara en massa tomma länkar som inte leder någon vart!”

Vi är alla överens om att det är för tidskrävande att jobba med detta system, och föredrar därför en traditionell sökmotor som t ex Google

Hur gick det för dem som fick välja fritt mellan guiderna?

Några grupper hade tillgång till samtliga guider. Det var lite olika men G3 och G4 var favoriter:

” Först försökte vi använda oss av G1, men den ratades snabbt eftersom vi inte hittade någon sökruta eller länk till annan sökmotor utan endast information om hur man söker information ur databaser. I andra hand försökte vi använda G2, men den ratades av samma skäl som G1. Efter två misslyckanden kom vi till G3. Den hade ett bra upplägg med olika menyer beroende på vad man vill föröka hitta. Det fanns böcker artiklar, tidskrifter mm”

” Vi uppfattade att G3 var betydligt mer tydlig och lättnavigerad än G4”

”G1+G2+G3 ansågs undermåliga vilket medförde att guide nr G4 blev välanvänd. Fyra av våra sex uppgifter hittades med hjälp av guide nr 4”

”Vi använde inte G1, och på G2+G3 hittade vi ingenting”

Till sist några tänkvärda generella synpunkter från studenterna:

” Mycket av informationen i sökguiderna kändes ovidkommande och hade väldigt snäva inriktningar. Det gällde även för de databaser vi hittade via sökguiderna”

” Men ingen av Guiderna var speciellt bra i jämförelse med Google, t ex vill man kunna komma igång och söka snabbt, därför bör det finnas en sökfunktion redan på första sidan”

” Rent sammanfattningsvis kan sägas att ingen av oss skulle ens komma på tanken att använda sig av dessa sökguider”

” Vi var alla överens om att sökguiderna inte var speciellt bra. Det stod inget i dom vi inte redan visste innan”

Det sista är naturligtvis anmärkningsvärt , men så upplevde alltså denna grupp att det var.

Vad föreslår då studenterna?

De förslag som läggs fram är tämligen likartade. Det gäller först och främst att lyfta upp sökfunktionerna högre upp i strukturen och att minska ned på den förklarande text som ligger före.

”Sökningen bör kunna göras på första eller andra nivån och det skall vara lättare att hitta var man gör sökningarna”

”Ha alltid på första sidan Sökmotor synlig, en kort och koncis text som förklarar vad det handlar om. Man kan hitta detta svar när man läser guiden men det kanske ska stå på första sidan.”

Ett i sig märkligt förslag är följande:

”Guiden borde designas om och presenteras som en handledning i hur man söker”

Eftersom detta är exakt vad samtliga sökguider försöker göra så har uppenbarligen syftet inte helt och hållet uppnåtts, åtminstone inte som det uppfattas av denna grupp.

6. Diskussion

Faktasökningsuppgifterna var utformade som vanligt förekommande sådana i uppsatsskrivningssammanhang . Detta enligt min erfarenhet av att handleda studenter som skriver uppsatser och examensarbeten. Det kan naturligtvis tänkas att det dåliga sökresultatet berodde på att sökuppgifterna inte var representativa.

En annan invändning är att uppgifterna utfördes under viss tidspress. Detta kan ha påverkat resultatet, men borde rimligtvis ha påverkat samtliga sökguider lika mycket.

En annan anledning förefaller vara att det finns en ”mis-match” mellan bibliotekariernas beskrivning av hur man söker på Internet och studenternas uppfattning och förväntningar av vad sökguiderna kan tänkas innehålla.

För det första så kommer studenterna utrustade med starkt utvecklade sökvanor från Google. De uppfattar annan sökning som omständlig:

”Man förutsätter nästan att den information man söker inte finns om den inte finns på Google. Detta är naturligtvis inte en korrekt uppfattning men en känsla man får när man jobbar med uppgiften”

” Man har en viss inlärd procedur att använda sökmotorerna som finns idag och det funkar mer än bra. Här måste man först välja rätt meny, sedan rätt länk under den menyn för att komma till en annan sida och därifrån söka på det man vill hitta”

” Vad man än söker så blir det fler klick än om man söker direkt på Google där man skriver in en så exakt sökning som möjligt och sedan klickar enter”

För det andra verkar det som om orden som används i sammanhanget har olika betydelse för de båda grupperna.

ORD	BIBLIOTEKARIERNA menar	STUDENTERNA menar
"Att söka litteratur på Internet"	Att till skillnad från terminalbaserade system söka i databaser via websidor	Att söka med Google efter litteratur
"Sökmotor"	Google, Yahoo etc	Alla ställen där man kan skriva in något i en textruta och trycka enter
"Tidskrift"	Vetenskaplig tidskrift med refereegranskning	Tidning
"Artikel"	Artikel publicerad i vetenskaplig tidskrift med refereegranskning	Sånt som står i tidningen exempelvis i Aftonbladet eller Dagens Nyheter
"Titelsök"	Sök ord som ingår i Tidskriftens titel	Sök ord som ingår i artikelns titel
"Empiri"	Artikel som redovisar resultat av en empirisk undersökning	Ingen aning

De studenter som inte vet att det är skillnad på en vanlig artikel och en vetenskaplig artikel, hur ska de få reda på det? Informationen finns. De kan till exempel få reda på detta i Sökguide GI Biblioteksguiden genom att först gå till Modul 8 Råd och Tips inför uppsatsskrivandet, och därefter välja 1. Definitioner av olika redovisningsformer. Frågan är om de som bara känner till en sorts artikel kommer att ha någon anledning att leta sig fram till denna information.

Insikt om behov av kunskap

Variationen mellan olika grupper var ju ganska stor. En del lyckades bra och andra grupper riktigt dåligt. Ingen grupp klarade sig dock helt utan problem.

Faktum är att många av studenterna i denna utvärdering hade behövt mer information. De letade efter sökrutor, sökte i snabb trial-and-error mode, men de misslyckades ofta just på grund av att de antog att sökfunktionerna fungerade som de var vana.

Några få av grupperna visar i sina reflektioner på en insikt om detta förhållande:

"Vi tar för givet att dess tillämpning av + och "" är användbara på andra sökmotorer"

"Vid själva nyttjandet av sökmotorer observerades att vi icke tog hjälp av hjälpen som fanns tillgänglig. T ex hur man kan specificera en sökning"

"Vi märkte att det är viktigt att precisera sökningen och filtrera bort oönskade träffar, t ex genom att först specificera vilket ämne man vill söka inom"

"Allmänt kom vi fram till att eftersom Google dominerar den vanliga sökningen har den "förstört" våra sökmetoder"

"Vi tror att man måste lära sig att söka på ett annat sätt än det vi är vana vid för att en sån här sida ska kunna bli effektiv som hjälpmedel"

Stolthet och fördom?

Det kan också finnas ett moment av stolthet i det hela. Man anser det som självklart att man kan söka på Internet och tycker nästan att det är pinsamt att behöva hjälp med det. Man vet inte om att det fungerar på ett helt annat sätt i databaserna. Kanske är det i detta sammanhang olyckligt att man talar om "Hjälp med att söka på Internet"?

"Det kändes även som om gruppen ville visa sin datorvana, och inte behöva "hjälp" av någon annan (sökguiden). Det låg en viss stolthet att visa sig lite duktig."

"Orsaker till varför man hellre sökte i Google:

Det går fortare att söka i Google

Google ger tillfredställande resultat

Att man kan söka på första nivån i Google till skillnad mot sökguiden där man var tvungen att gå ner i nivåer.

Man vill visa sin datorvana och vill inte få hjälp"

" Utifrån iakttagelserna att personen ifråga som söker efter ett specifikt ämne relativt snabbt, efter två till tre försök, ger upp sin sökning har en sida som kallar sig en sökguide en väldigt kort tid på sig att fånga användarnas intresse. Vi räknar med att de flesta vet hur en sökning på Internet eller i databaser fungerar och därför borde en lång skriftlig förklaring som gavs i våra fall vara en specialfunktion"

De datorovana hade mer problem med sökningen. De hittade färre svar. Däremot så var de svar de hittade av bättre kvalitet. De skriver mycket sakta, de läser länge innan de scrollar. Förmodligen är anledningen till deras färre svar att de helt enkelt är långsammare, och till deras högre andel svar av godkänd kvalitet att de inte har samma betingade reflexer på sökrutor som de datorovana.

7. Sammanfattning

Uppläggningsen av sökguiderna förefaller utgå från föreställningen att man ska läsa igenom texten i handledningen tämligen linjärt i lugn och ro innan man börjar söka.

Dock visade det sig att personerna i dessa observationsstudier har skaffat sig sökstrategier och vanor från Internet som gör att de galopperar genom sidorna i jakt på sökrutor och därvid helt hoppar över texten. I första hand jagar man efter sökrutor, i andra hand efter länkar som leder till sådana.

Länkrubrikerna på första och andra nivån väckte förhoppningar om hitta länkar till sökrutor. När dessa inte infriades blev reaktionen en besvikelse och man gick snabbt över till Google igen.

Många av de termer som används verkade främmande för användarna, databaser, artiklar, tidskrift är ord som är behängda med viss förförståelse och som måste läras av för att bli användbara i det nya kontextet.

Avgörande för att sökningen ska vara framgångsrik är att man relativt snabbt hittar till exempelvis Libris. De som gjorde det klarade sökningen bättre.

Många hade problem med artikelsökningen. Att söka på titel tog man för givet att det var artikelns titel och inte tidskriftens titel.

När en sökning givit ett lyckat resultat förväntade man sig att komma vidare till texten genom att klicka på den understrukna titeln. Det som då kommer fram är bibliografiska data som i det läget var förvirrande.

Många använde Google-metodik på sökformulär där denna inte fungerade. När sökningen misslyckades gav man snabbt upp försöket. Ingen gick till guiden för att läsa sig till att sökningen fungerar på ett annat sätt. Man tar för givet att man ska kunna fritextsöka. Ingen av de fyra sökvägledningarna var riktigt bra.

G1=Lilla sökguiden fungerade bäst även om den hade vissa brister.

Sämst fungerade **G2=Grundkurs i informationssökning**, på grund av att den helt saknar vidarelänkning till sökfunktioner.

G4=Söka samla skriva har en svårforcerad ingång men erbjuder viss hjälp om man väl hittat de rätta ställena.

G1=Biblioteksguiden har för mycket text och länkarna till sökfunktionerna alltför djupt ned i navigationsstrukturen och alltför väl gömda bland mindre relevanta länkar.

Utifrån denna utvärdering drar vi slutsatsen att man för att göra en optimal sökguide bör iakttaga följande:

1. Tala i termer av **Sökning i Litteraturdatabaser** och inte om "Hjälp med sökning på Internet".
2. Ingångarna till sökfunktionerna ska vara högt upp i nivå
3. Dessa bör vara försedda med korta OBS!-texter som förklarar på vilket sätt sökfunktionen skiljer sig från Google
4. Man bör inte använda långa texter
5. Man kan gärna göra som Lilla Sökguiden: Estetiskt tilltalande design, och genomarbetade korta benämningar i en grund struktur.
6. Det är bra med en permanent synlig länkmeny
7. Vidare bör man överväga om man med teknikens hjälp (metadata, peer-to-peer nätverk etc) kan låta studenterna söka som dom är vana istället för att tvinga dem att lära sig nya sätt för varje databas.

